

avartaa tutkijoiden näkemyksiä. Hankera-
 porteista ja niiden kokoomateoksista tulee
 kuitenkin usein yksittäisten artikkeleiden
 kokoelmia, joita pyritään johdannossa si-
 tomaan yhteen. Tämäkin tutkimusraportti
 osoittaa tutkijoiden erilaisia metodologisia
 ja oppiaineisiin ankkuroituneita tarkastelu-
 tapoja. Tutkimuskysymykset – teollisuus-
 ympäristöjen uudelleenkäyttö ja teollisuus-
 perinnöksi muuntuminen – ovat kuitenkin
 teoksen johtolankoja, joiden ympärille useat
 artikkelit taitavasti punoutuvat.

Artikkelit kuvastavat hyvin teollisuus-
 kehityksen ja teollisuusperintöalan yhteisiä
 piirteitä, mutta myös eroavuuksia eri yh-
 teiskuntajärjestelmissä. Vaikka tutkijat ovat
 artikkeleissaan saaneet paneutua itselleen
 läheisiin aiheisiin, näkyy kokonaisuudessa
 kahdentoista työpajan aikana kehittynyt tut-
 kijoiden välinen yhteenkuuluvuus.

Pohjoismais-balttilainen yhteistyö teol-
 lisuusperintöalalla käynnistyi 1990-luvun
 lopulla Museoviraston johtamana Industrial
 Heritage Platform -hankkeena (IHP 2000–
 2002), jonka verkostoihin perustuivat sekä
 STINT-hanke että 2000-luvun alkupuolel-
 la toiminut Industry & Modernism -han-
 ke. IHP-hankkeesta on jäljellä kymmenen
 vuoden takainen kotisivu (<http://msi.lms.lt/ihp/>), mutta pitkälle valmisteltu artikke-
 likokoelma jäi julkaisematta. Nyt käsillä ole-
 va kokoomateos dokumentoi samalla myös
 laajemmin 2000-luvun alun pohjoismais-
 balttilaista teollisuusperintöalan yhteistyö-
 tä ja sen tuloksia. Yhteistyölle soisi jatkoa.
 Kuka nyt ottaisi kopin?

FT, KTM Tuija Mikkonen on Teollisuusperinneyh-
 distyksen puheenjohtaja ja omassa tutkimuksis-
 saan perehtynyt teollisuusympäristöihin. Hän
 myös osallistui joihinkin STINT-hankkeen työpa-
 joihin.

TEKNIikka PETTI, TUHO TULI

Veijo Kauppinen

Teemu Keskisarja: *Raaka tie Raatteeseen
 – Suurtaistelun ihmisten historia*. Siltala
 2012. 329 s.

Maailman sotahistoria pursuilee kuumia
 kenttiä, liejuisia peltoja, rauniokaupunkeja ja
 viidakoita. Vain yksi suurtaistelu on riehu-
 nut hyistä korpea ja surkeita soita halkovalla
 pikkutiellä, vyötärönkorkuisessa hangessa,
 pitkässä ja pimeässä pakkasyössä, jäälakeu-
 den yllä kumottavan kuutamon valossa suo-
 malaisten hiihtojoukkojen ja Neuvostoliit-
 ton konearmeijan mittelössä. Siellä hyytyi ja
 tuhoutui Neuvostoliiton konearmeija. Kes-
 kisarjan kirja paneutuu paitsi sodan tämän
 osan kuvaamiseen myös joukkojen teknisen
 kaluston voimaan ja ongelmiin.

Kertomuksen aluksi valotetaan vähäi-
 sen Raatteen tien alkuvaiheita 1920-luvulta
 saakka. Talvisodan alkaessa rajalla alettiin
 ampua. Neuvostoliiton ajan oloissa moder-
 nin ja mieslukuisen konearmeijan tavoite oli
 katkaista Suomi keskeltä ja marssia Ouluun.
 Vuosien 1939 ja 1940 vaihteen tapahtumat
 alkoivat neuvostoliittolaisten läpimurrolla ja
 pesiytymisellä Suomussalmen kirkonkylään.
 Jäljessä tuli sittemmin tuhattu Sininen divi-
 sioona. Vaarana oli suomalaisten jääminen
 ”vasaran ja alasimen väliin”.

Sotaretken neuvostoliittolainen koneis-
 to ei toiminut miltään osaltaan lumessa ja
 pakkasessa, silti osa aseiden piipuista sylki
 aina tulta. Kuljetuskaluston kanssa oli suun-

nattomia vaikeuksia. Autoja esimerkiksi oli pidettävä jatkuvasti käynnissä, mikä kulutti valtavasti bensiiniä. Käsiaseetkaan eivät liikaa voideltuina toimineet. Tässä suhteessa suomalaiset joutuivat myöhemmin opettamaan saksalaisia. Kirjoittaja kummastelee, miksi neuvostotiede ei saanut tätä selville muuten kuin yrityksen ja erehdyksen kautta.

Tosiasiasa pakkaneen puri ja väsytti molempia osapuolia. Raatteen tielle motitettut hyökkääjät olivat paljolti ukrainalaisia, jotka kyllä olivat sitkeitä sotilaita. Vaatetuksessa oli puutteita molemmin puolin, pahemmin kuitenkin hyökkääjillä. Suomalaisetkin taistelivat kestävykynsä rajoilla, mutta nekin, jotka eivät olisi jaksaneet, tulivat perässä.

Taisteluun komeasti lähtenyt punameijeri joutui pakenemaan, sikäli kuin kykeni. Osa hyökänneistä osastoista pelastautui peräytymällä jäätä pitkin kolonnana, kun suomalaiset eivät ehtineet sitä estämään. Suurin osa Sinisen divisioonan sinisiksi jäätyneistä joukoista ja hyytyneestä kalustosta jäi Raatteen tielle. Konearmeijeri toki pääsi jo vuonna 1941 näyttämään tehonsa saksalaisten käsissä, vaikka huonosti siinäkin lopuksi kävi.

Raatteen tiestä ja Suomussalmen taisteluista on kirjoitettu runsaasti, kuten kirjan lähdeluettelostakin ilmenee. Keskisarjan teos avaa osaltaan uusia näkökohtia tähän tapahtumaan. Se on kirjan nimen mukaisesti raakaa luettavaa. Sellaista se kuitenkin lienee ollut.

Kirjan kirjoittaja FT Teemu Keskisarja (s. 1971) on Suomen ja Pohjoismaiden historian dosentti Helsingin yliopistossa. Hän on tutkinut etenkin rikollisuuden ja liikelämän historiaa, ja hänet on palkittu muun muassa Vuoden historiateoksesta sekä Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnolla. Keskisarja toteaa historiankirjoituksen olevan ”väistämättömän ja kukaties tarpeellisen unohduksen hidastamista, enemmän tai vähemmän väistytaistelua”.

Veijo Kauppinen on professori emeritus (TKK, Konepajatekniikka).
veijo.kauppinen@professori.fi